

МИКОЛА МИХАЙЛОВИЧ АМОСОВ - ЛЮДИНА ЛЕГЕНДА

6 грудня 2013 року виповнюється 100 років з дня народження видатного лікаря-хірурга, вченого, письменника, громадського діяча, академіка, дійсного члена Національної академії наук України, першого директора Київського науково-дослідного інституту серцево-судинної хірургії Миколи Михайловича Амосова.

Враховуючи видатний внесок Миколи Амосова у розвиток науки, медицини, літератури, внесення 100-річчя з дня його народження до Календаря пам'ятних дат, Верховна Рада України постановила оголосити 2013 рік роком Миколи Амосова у галузі медицини та відзначити на державному рівні 100-річчя з дня його народження.

У списку оголошених ЮНЕСКО знаменних дат 2013 рік значиться як "рік Амосова". У зв'язку з цим у пам'яті спливають спогади, пов'язані з останніми днями Миколи Михайловича.

Символ епохи, яка минула, легенда кардіології, знаний філософ, політик, прозаїк, Микола Михайлович Амосов залишився кумиром для сотень своїх учнів, рятівником для тисяч пацієнтів та ідеалом для прихильників його великої волі й таланту. Останніми роками цей мужній чоловік на собі ставив експеримент з подолання старості, досліджував біокібернетику, штучний інтелект, цікавився Інтернетом, науковими технологіями. Найбільше боявся втратити здатність тверезо мислити. І тому навіть в останній день свого життя спілкувався з колегою, обговорював плани.

Микола Михайлович Амосов відомий насамперед як хірург – один із найкращих у світі. Однак мало хто знає, що він також є засновником біокібернетики в Україні. Микола Амосов був не лише лікарем, а й талановитим інженером: саме він зробив перший в Україні апарат штучного кровообігу, працював над питанням штучного інтелекту і навіть зміг за відсутності матеріалів викроїти тристулковий серцевий клапан із нейлонової сорочки. Його прагнення до всебічного пізнання людини визначило ще один, не менш важливий, напрям зацікавлень Миколи Михайловича – моделювання фізіології, мислення, психіки та соціальної поведінки людини.

Микола Амосов — це рідкісний нині феномен ученого і громадського діяча, чий судження ставали інтелектуальним надбанням не тільки його часу, а й духовним даром, виразно націленим у прийдешні роки.

Хто і коли наважувався перетворити майже десять років свого життя на експеримент? Звісно наука знає чимало прикладів самовідданості дослідників, які випробовували на собі нові ліки, сироватки, лікувальні прийоми. Однак, мабуть, мав рацію філософ, коли сказав: «Щоб пожертвувати життям, потрібен порив, щоб зробити життя жертвоприношенням, потрібна святість». Це висловлювання поправу можна застосувати до життя нашого співвітчизника Миколи Михайловича Амосова. Втім не варто перебільшувати. У спробах протистояти старінню, які сам Микола Михайлович назвав експериментом,

жертвоприношення було куди менше, ніж цікавості, захопленості, навіть азарту. Але воно теж було. Мабуть, не дуже справедливо, що саме цей, останній експеримент сьогодні найбільше обговорюється, коли заходить мова про М.М. Амосова.

Якось він сам сказав про себе, що все життя займається не своєю справою. Тобто не тільки своєю. «Своя» – це хірургія. Їй віддав 53 роки, досягши в ній не просто успіхів і визнання, а й тієї довіри, близької до поклоніння, яка так само творить кумирів. Та не зумів, не захотів відчутти себе кумиром. Багато років очолюючи клініку, він брав на себе найсерйозніші та найризикованіші операції, жив з гострим відчуттям відповідальності за всіх і за все. І невпинно шукав – більших можливостей, повнішого розуміння. Тому і вторгався у нові сфери, дивуючи декого з колег-медиків «розкиданістю» інтересів, а багатьох філософів і психологів – не традиційністю підходів до їхніх наук, залишаючись на диво послідовним у цій своїй «розкиданості» і нетрадиційності.

Професор медицини став професійним кібернетиком. Причому взявся за цю, «не свою» справу, спираючись на серйозну фахову підготовку, бо, крім медичної, мав ще й технічну вищу освіту. Визначив свою тему: створення моделей живих систем – від клітин до суспільства. Написав кілька книг з цієї проблеми.

Миритися доводилося і з тими змінами, що відбувалися в його власному житті. Їх диктував вік. Незадовго до вісімдесяти припинив оперувати. Відчув порожнечу: йому не вистачало хірургії, тобто напруження і гострого відчуття своєї відповідальності, які стали такими звичними.

На цьому етапі і виникла ідея експерименту, як він сам казав, «з подолання старіння»: кинути виклик вікові, спробувати відсунути старість за допомогою значних фізичних навантажень. Чи вдалося це йому? Мусимо визнати, що відповіді ми так і не знаємо. Схоже, він і сам її не знайшов.

Втім експеримент відбувся. І його значення чомусь здається куди вагомішим, аніж можна було очікувати. Чи не тому, що нас значно більше хвилюють реальні події життя неординарної людини та її роздуми, ніж будь-які рекомендації щодо фізичних вправ і режиму життя?

Про Амосова якось не виходить писати «відомий», «визначний», «видатний». Він – Амосов [1, 2].

Микола Амосов — надзвичайно яскрава особистість старшого покоління сучасників, ім'я його — одна з прикмет минулого ХХ і нового ХХІ століття.

Література:

1. <http://www.nbu.gov.ua/portal/al/herald/2003-01/9.htm>
2. Шухова Е., Гончарова В. Учені-біологи України // Біологія і хімія в школі. – 1998. – №1. – С.36.